Thực trạng và những vấn đề đặt ra về đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam hiện nay

TS ĐỖ MINH TUẤN
Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: dominhtuanhcm@gmail.com

Nhận ngày 2 tháng 8 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 8 năm 2022.

Tóm tắt: *Xuất phát từ vị trí, vai trò và tầm quan trọng của vấn đề an ninh con người: "An ninh con người là vấn đề mang tính sống còn, gắn liền với sự ổn định và thịnh vượng của mọi quốc gia và nền kinh tế. An ninh con người trở thành một nhân tố, điều kiện quan trọng để thực hiện cũng như bảo đảm an ninh xã hội, an ninh toàn cầu[1]". Bài viết đi sâu phân tích, làm rõ một số vấn đề lý luận về bảo đảm an ninh con người, thực trạng và những vấn đề đặt ra đối với việc đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam hiện nay, từ đó, đề xuất các giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả bảo đảm an ninh con người ở Việt Nam trong thời gian tới.*
Từ khóa: *an ninh; con người; Việt Nam.*

Abstract: *"Human security is a vital issue, associated with the stability and prosperity of all countries and economies. It has become an important factor and condition for the implementation as well as ensuring social and global security"[1]. The article analyzes and clarifies a number of theoretical issues on ensuring human security, presents the current situation and finds out problems for ensuring human security in Vietnam today. It also proposes solutions to improve the efficiency of human security in Vietnam in the coming time.*
Keywords: *security; People; Vietnam.*

1. An ninh con người và an ninh con người ở Việt Nam

1.1. Về an ninh con người

Khái niệm an ninh con người được thế giới đưa ra lần đầu tiên vào năm 1994, trong báo cáo hằng năm về sự phát triển của con người thuộc khuôn khổ Chương trình phát triển của Liên Hợp Quốc (UNDP) đã chỉ rõ: "An ninh con người là sự an toàn của con người trước những mối đe dọa kinh niên như nghèo đói, bệnh tật, đàn áp và những biến cố bất ngờ, bất lợi trong cuộc sống hằng ngày"[2]. Đồng thời, việc bảo đảm an ninh con người được thực hiện trên 7 phương diện: an ninh kinh tế, an ninh lương thực, an ninh sức khỏe, an ninh môi trường, an ninh cá nhân, an ninh cộng đồng và an ninh chính trị. Đến năm 2003, Ủy ban An ninh con người của Liên Hợp Quốc đã giải thích rõ: "An ninh là các mối đe dọa bệnh tật, đói nghèo, thất nghiệp, tội phạm, xung đột xã hội, trấn áp chính trị và các nguy cơ về môi trường sống, rồi mở rộng khái niệm đến cả việc bảo vệ cho các nạn nhân của di dân, tị nạn do xung đột, cải thiện các điều kiện sống để vượt đói nghèo, được chăm sóc y tế và được tiếp nhận kiến thức"[3].

1.2. Về an ninh con người ở Việt Nam

Khái niệm an ninh con người lần đầu tiên được đưa vào Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng đã thể hiện quan điểm, tư duy mới trong vấn đề bảo đảm an ninh quốc gia mà trọng tâm là vấn đề an ninh con người. An ninh con người là một trong ba bộ phận cấu thành nên an ninh quốc gia Việt Nam và để thực hiện mục tiêu bảo đảm an ninh con người, Nghị quyết Đại hội XIII xác định: "Chú trọng an ninh, an toàn là một trong những yếu tố hàng đầu trong cuộc sống của người dân"[4].

Có thể thấy "bảo đảm an ninh con người vừa là mục tiêu phấn đấu, vừa là động lực bảo đảm cho sự ổn định chính trị - xã hội và xây dựng, phát triển đất nước trường tồn, thịnh vượng"[5]. Bởi mục đích phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia suy cho cùng cũng là hướng tới cho con người, tất cả vì con người.

2. Đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam - thực trạng và những vấn đề đặt ra

2.1. Thực trạng đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam

Ngay từ những ngày đầu thành lập Đảng đến nay, Đảng ta luôn quan tâm đến vấn đề con người và bảo đảm an ninh con người. Điều này được thể hiện rất rõ trong Cương lĩnh chính trị đầu tiên của Đảng do Nguyễn Ái Quốc trực tiếp soạn thảo, đã đề cập nhiều vấn đề có liên quan đến con người, điển hình, như:

"Về phương diện xã hội: dân chúng được tự do tổ chức. Nam nữ bình quyền,… Phổ thông giáo dục theo công nông hoá.

Về phương diện chính trị: đánh đổ đế quốc chủ nghĩa Pháp và bọn phong kiến. Làm cho nước Nam được hoàn toàn độc lập. Dựng ra Chính phủ công nông binh. Tổ chức ra quân đội công nông.

Về phương diện kinh tế: thủ tiêu hết các thứ quốc trái. Thâu hết sản nghiệp lớn (như công nghiệp, vận tải, ngân hàng,…) của tư bản đế quốc chủ nghĩa Pháp để giao cho Chính phủ công nông binh quản lý. Thâu hết ruộng đất của đế quốc chủ nghĩa làm của công chia cho dân cày nghèo. Bỏ sưu thuế cho dân cày nghèo. Mở mang công nghiệp và nông nghiệp. Thi hành luật ngày làm 8 giờ"[6].

Trong Tuyên ngôn Độc lập đọc tại Quảng trường Ba Đình, Hà Nội, ngày 02.9.1945 Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định: "Tất cả mọi người đều sinh ra có quyền bình đẳng. Tạo hóa cho họ những quyền không ai có thể xâm phạm được; trong những quyền ấy, có quyền được sống, quyền tự do và quyền mưu cầu hạnh phúc"[7].

Trong quá trình lãnh đạo sự nghiệp cách mạng Việt Nam, Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn xác định một chân lý không bao giờ thay đổi, đó là, cách mạng là sự nghiệp của nhân dân, không ngừng phấn đấu nhằm đạt được mục tiêu xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội ở nước ta, khi đó, mọi người dân đều có cuộc sống ấm no, hạnh phúc, có điều kiện để phát triển toàn diện.

Vấn đề an ninh con người về bảo đảm an ninh sinh thái, an ninh môi trường, an ninh nguồn nước, an ninh lương thực, an ninh năng lượng được đặc biệt nhấn mạnh, Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng xác định: "giữ vững môi trường hòa bình, ổn định chính trị, an ninh quốc gia, an ninh con người; xây dựng xã hội trật tự, kỷ cương, an toàn, lành mạnh để phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa"[8]. Bảo đảm an ninh quốc gia gắn với an ninh con người, an ninh kinh tế, an ninh mạng và xây dựng xã hội trật tự kỷ cương, an ninh bên ngoài lãnh thổ. "Thực hiện tốt chính sách xã hội, bảo đảm an ninh xã hội, an ninh con người, tạo chuyển biến mạnh mẽ trong quản lý phát triển xã hội, thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, nâng cao chất lượng cuộc sống và chỉ số hạnh phúc của con người Việt Nam"[9]. Đây là nhiệm vụ vô cùng quan trọng phản ánh được nguyện vọng, mong muốn chính đáng của con người, thể hiện khát vọng phát triển đất nước phồn vinh và nhu cầu bảo đảm an ninh con người.

2.2. Những vấn đề đặt ra về đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam

Thứ nhất, luôn quán triệt quan điểm đảm bảo an ninh con người gắn liền với an ninh quốc gia.

Cũng chính từ việc bảo đảm được an ninh con người đã góp phần làm cho nền an ninh quốc gia được ổn định, đất nước ngày càng phát triển. Đảng và Nhà nước ta luôn xác định vấn đề an ninh con người không tách rời an ninh quốc gia. Thực chất, bảo đảm an ninh con người trước hết là bảo đảm chủ quyền, an ninh quốc gia của cả cộng đồng sinh sống, đó là chủ quyền thiêng liêng nhất, bao hàm an ninh con người và phục vụ cao nhất cho an ninh con người. Cần thiết phải quán triệt và nhận thức đầy đủ quan điểm này để người dân không hoang mang, dao động trước các quan điểm sai trái của các thế lực thù địch, phản động, cơ hội, bất mãn… muốn tách an ninh con người ra khỏi an ninh quốc gia, thậm chí đặt an ninh con người lên trên an ninh quốc gia.

Thứ hai, trong nhận thức và hoạt động thực tiễn luôn quán triệt quan điểm đảm bảo an ninh con người là vấn đề cốt lõi, là mục tiêu, động lực cho sự phát triển của đất nước.

Như đã phân tích ở trên, an ninh con người phải là vấn đề cốt lõi trong nhận thức và hành động thực tiễn. Bởi vậy, Đảng và Nhà nước ta xác định con người ở vị trí trung tâm của các chính sách kinh tế - xã hội, là nhân tố quan trọng để phát triển bền vững, thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Quan điểm lấy con người làm trung tâm trong chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước là quan điểm xuyên suốt để bước trên con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta, đồng

thời, đáp ứng yêu cầu xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân và hội nhập quốc tế sâu rộng.

Thứ ba, các giải pháp đảm bảo an ninh con người phải phù hợp với sự biến đổi tình hình trong nước và quốc tế và sự phát triển bền vững.

Quá trình hội nhập quốc tế của Việt Nam đã và đang tạo ra nhiều cơ hội nhưng cũng không ít nguy cơ, thách thức đòi hỏi Đảng và Nhà nước ta phải luôn kiên quyết, kiên trì quan điểm, nhận thức và có những giải pháp mang tính chủ động, phù hợp, tích cực, kịp thời đối với các vấn đề trọng tâm, trong đó có vấn đề bảo đảm an ninh con người. Những vấn đề như việc làm của người lao động, sự lây lan của dịch bệnh, ô nhiễm môi trường, sự gia tăng của tội phạm… luôn thường trực, tác động ảnh hưởng tới mọi mặt của đời sống xã hội và sự an toàn của người dân. Đó là những nguy cơ không chỉ đe dọa tới sự tồn vong, tiến trình phát triển của quốc gia mà còn đe dọa đến cuộc sống của người dân.

3. Giải pháp nâng cao hiệu quả đảm bảo an ninh con người ở Việt Nam trong thời gian tới

Để góp phần nâng cao hiệu quả bảo đảm an ninh con người ở Việt Nam thời gian tới cần tập trung vào một số vấn đề sau:

Thứ nhất, nâng cao nhận thức cho cán bộ, đảng viên trong các cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội và nhân dân về an ninh con người, bảo đảm an ninh con người.

Cần thiết phải ý thức rằng việc người dân nhận thức được đầy đủ, đúng đắn về an ninh con người, bảo đảm an ninh con người có ý nghĩa vô cùng quan trọng. Bởi vì: (1) Việc nhận thức đúng đầy đủ về an ninh con người và bảo đảm an ninh con người sẽ giúp mỗi cá nhân, tổ chức, các cơ quan công quyền có ứng xử đúng, phù hợp tránh nhận thức không đúng, phiến diện, bảo thủ; (2) Tránh việc bị các thế lực xấu lợi dụng vấn đề dân chủ, nhân quyền, an ninh con người do thiếu hiểu biết nhằm mục đích chống phá; (3) Có giải pháp, kiến nghị kịp thời góp phần bảo đảm an ninh con người ở nước ta được tốt hơn; (4) Có thể tự bảo vệ hoặc kiến nghị với các cơ quan, cá nhân có thẩm quyền giúp khi quyền và lợi ích hợp pháp của mình hoặc người khác bị xâm hại. Do đó, cần tập trung hơn nữa việc nâng cao nhận thức về an ninh con người, bảo đảm an ninh con người. Đây sẽ là giải pháp mang tính chiến lược, cơ bản, lâu dài, cần được chú trọng ở nước ta. Trong đó, công tác tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức cần được tính toán cụ thể phù hợp với từng nhóm đối tượng khác nhau, bảo đảm. Các hình thức sử dụng khi tuyên truyền cần hướng tới phù hợp với người dân, bảo đảm nội dung truyền tải dễ hiểu, ngắn gọn, dễ nhớ, tránh hình thức, dàn trải, dài dòng, khó hiểu.

Thứ hai, tiếp tục đẩy mạnh xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân.

Chú trọng xây dựng, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, đảng viên về phẩm chất, chính trị, đạo đức, lối sống, nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, ngoại ngữ, công nghệ thông tin, bản lĩnh chính trị đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi các biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, "tự diễn biến, tự chuyển hóa", phòng, chống có hiệu quả quan liêu, tham nhũng, tiêu cực, lãng phí, lợi ích nhóm.

Thực hiện tốt hơn nữa vai trò, chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp trên cơ sở các nguyên tắc pháp quyền, bảo đảm quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công, phối hợp và kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp… Đồng thời, tiếp tục đổi mới tổ chức, nâng cao chất lượng, hiệu lực, hiệu quả hoạt động và uy tín của tòa án nhân dân, viện kiểm sát nhân dân, cơ quan điều tra, cơ quan thi hành án và các cơ quan, tổ chức tham gia vào quá trình tố tụng tư pháp; giải quyết kịp thời, đúng pháp luật các loại tranh chấp, khiếu kiện; phòng ngừa và đấu tranh có hiệu quả với hoạt động của tội phạm và các hành vi vi phạm pháp luật.

Thứ ba, bảo đảm, thúc đẩy quyền con người, coi con người là chủ thể, nguồn lực chủ yếu và là mục tiêu phát triển trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội.

Điều 3, Hiến pháp 2013 quy định: "Nhà nước bảo đảm và phát huy quyền làm chủ của nhân dân; công nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân; thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, mọi người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện"[10]. Đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái, của các thế lực thù địch, giữ vững sự lãnh đạo của Đảng - nhân tố quyết định nhằm điều tiết hài hòa các mối quan hệ xã hội, trên cơ sở đó bảo đảm, thúc

đẩy quyền con người, quyền công dân.

Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện các văn bản quy phạm pháp luật, bảo đảm tính thống nhất, đồng bộ, khả thi giúp công dân thực hiện tốt hơn các quyền của mình đã được hiến định. Phát huy lợi thế và con người Việt Nam, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đặc biệt là nguồn nhân lực chất lượng cao, có chính sách trọng dụng, thu hút và sử dụng nhân tài, thực hiện công bằng xã hội.

Có chính sách khuyến khích chuyển dịch lao động trình độ cao từ các viện nghiên cứu, trường đại học sang khu vực doanh nghiệp; tăng cường chất lượng đào tạo đại học, cao đẳng, dạy nghề nhằm chuẩn bị nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư và hội nhập; xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, bảo đảm nhân dân được sống trong hòa bình, không khí trong lành, an sinh xã hội tốt, kinh tế phát triển bền vững.

Thứ tư, tích cực đổi mới nhằm phát triển kinh tế nhanh, bền vững, nâng cao chất lượng cuộc sống của nhân dân.

Để bảo đảm an ninh con người bền vững cần phải xây dựng và phát triển một nền kinh tế ổn định, chất lượng, năng suất và hiệu quả; kết hợp tăng trưởng kinh tế với phát triển văn hóa, thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội. Chú trọng thực hiện có hiệu quả ba đột phá chiến lược trong phát triển kinh tế là:

(1) Hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đầy đủ, đồng bộ, hiện đại.

(2) Phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, khoa học và công nghệ, đổi mới sáng tạo gắn với khơi dậy khát vọng phát triển đất nước, lòng tự hào dân tộc, ý chí tự cường và phát huy giá trị văn hóa con người Việt Nam.

(3) Tiếp tục hoàn thiện hệ thống kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội đồng bộ, hiện đại, ưu tiên phát triển hạ tầng trọng yếu về giao thông, năng lượng, công nghệ thông tin…

Thứ năm, chú trọng xóa đói, giảm nghèo bền vững, bảo đảm tốt hơn an sinh xã hội, tạo việc làm cho người dân.

Tập trung phấn đấu sớm hoàn thành các mục tiêu, chương trình vì sự phát triển bền vững, vì con người, tạo mọi điều kiện, hỗ trợ cho người dân, nhất là các nhóm dễ bị tổn thương, tiếp cận bình đẳng nguồn lực, cơ hội phát triển và hưởng thụ công bằng các dịch vụ xã hội cơ bản. Tiếp tục hoàn thiện và thực hiện có hiệu quả các chính sách dân tộc. Nghiêm cấm mọi hành vi kỳ thị, chia rẽ dân tộc. Các dân tộc đều bình đẳng, đoàn kết, cùng nhau phát triển. Triển khai đồng bộ, có hiệu quả các giải pháp giảm nghèo bền vững, nhất là vùng đồng bào dân tộc thiểu số, vùng sâu, vùng xa, bảo đảm nhu cầu tối thiểu về nhà ở, trường học, các trang thiết bị y tế, cơ sở khám, chữa bệnh, nước sinh hoạt…

Đối với thị trường lao động, cần hướng đến người lao động có việc làm bền vững; bảo đảm cơ cấu, chất lượng nguồn nhân lực đặc biệt là nhân lực chất lượng cao trong nước, chuyển dịch cơ cấu lao động phù hợp với cơ cấu kinh tế.

Thứ sáu, duy trì, vun đắp và mở rộng quan hệ hữu nghị, thúc đẩy hòa bình, hợp tác quốc tế đa phương và song phương, có những đóng góp thiết thực cùng với cộng đồng quốc tế trong bảo đảm an ninh con người

Hiện nay, uy tín và vị thế của nước ta trên trường quốc tế ngày càng được khẳng định. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nói: chưa bao giờ nước ta có cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín như hiện nay. Theo đó, các cơ quan chức năng cần hợp tác chặt chẽ hơn với các nước trên thế giới và trong khu vực nhằm tranh thủ ngoại lực và phát huy nội lực, tham gia tích cực hơn cùng với cộng đồng quốc tế trong thực hiện các biện pháp nhằm bảo đảm an ninh con người trên thế giới nói chung và ở Việt Nam nói riêng, qua đó, góp phần xây dựng thế giới hòa bình, cùng hợp tác để phát triển thịnh vượng./.

(1) *Bảo đảm an ninh xã hội, an ninh con người trong điều kiện hội nhập quốc tế*, http://hdll.vn, ngày 23.01.2019.

(2) *Tư duy mới về bảo đảm an ninh con người. http://cand.com.vn, ngày 19.4.2021.*

(3) *Tổng hợp về quan niệm an ninh con người hiện nay. http://tailieu.ttbd.gov.vn, truy cập ngày 30.4.2021.*

(4), (8), (9) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.1, tr.156, 156, 202

(5) *Giữ vững an ninh quốc gia, hướng đến các mục tiêu phát triển. http://cand.com.vn, ngày 30.4.2021.*

(6) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.3, tr.1, 2.

(7) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.4, tr.1.

(10) *Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013,* Nxb. Tư pháp.